

5. Михайленко Д. Г. Протидія корупційним злочинам засобами кримінального права: концептуальні основи : монографія. Одеса : Гельветика, 2017. 582 с.

6. Чернявський С. С., Вознюк А. А. Зарубіжний досвід правової протидії незаконному збагаченню. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 17 (1). С. 79–89. URL: <https://lawjournal.naiu.kiev.ua/index.php/lawjournal/article/view/1063>. doi: <https://doi.org/10.33270/04191701.79>

7. Яновська О. Кримінальна відповідальність за зловживання впливом (369-2 КК України). URL: https://www.supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Krim_vidp_zlov_vpl.pdf

Лігун Андрій Іванович,

аспірант Національної академії внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ СУБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

За загальним правилом, суб'єктивна сторона охоплює три ознаки: вину, мотив та мету, серед яких вина є обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, а мотив і мета – необов'язковими чи факультативними. Вина, згідно з положеннями ст. 23 КК, виражається у формі умислу чи необережності. В теорії кримінального права вважають, що форма вини регламентується співвідношенням свідомості і волі як психічних елементів, що складають зміст вини, тобто відмінностями в інтенсивності та інтенсивності інтелектуальних і вольових процесів, що відбуваються в психіці особи [1, с. 15]. Форма вини може бути безпосередньо зазначена у кримінально-правовій нормі та встановлюватися завдяки викладу диспозиції статті в тексті кримінального закону або впливати з аналізу певних ознак складу кримінального правопорушення [2, с. 128].

Хоча у диспозиції статті 111-1 КК не міститься жодної конкретної вказівки на форму вини, на основі її аналізу можна зробити висновок, що колабораційна діяльність вчиняється виключно з умисною формою вини. Підтвердженням цьому слугує той факт, що кримінальне правопорушення, передбачене ст. 111-1 КК, сконструйоване як таке, що має формальний склад, а його наслідки знаходяться за межами складу кримінального правопорушення. Даний факт є свідченням того, що відповідальність за аналізовані посягання настає незалежно від їх спричинення.

Зважаючи на законодавче визначення необережності, в якому акцентується увага на суспільно небезпечних наслідках діяння, а вони

зовсім не вписуються в структуру об'єктивної сторони формальних ознак колабораційної діяльності, можливість вчинення колабораційної діяльності необережно виключається. Тому неможливо уявити необережне кримінальне правопорушення з формальним складом без зміни теоретичного розуміння та законодавчого визначення форм вини [3, с. 36].

Вважається, що будь-яка з форм колабораційної діяльності може бути вчинена лише умисно, при цьому умисел може бути лише прямий, коли суб'єкт усвідомлює суспільно небезпечний характер свого діяння (дії чи бездіяльності), передбачає його суспільно небезпечні наслідки у вигляді посилення спроможностей або розширення певних можливостей держави-агресора, окупаційної влади чи збройних формувань, які беруть участь у збройній агресії проти України, і бажає настання таких наслідків [4, с. 148]. Так само вважають інші фахівці, зауважуючи, що суб'єктивна сторона колабораційної діяльності, передбаченої частинами 1-7 ст. 111-1 КК, характеризується прямим умислом [5, с. 134]. На наше переконання, така позиція є суперечливою.

Натомість Письменський Є. заперечує наведеним вище думкам, говорячи, що суб'єктивна сторона колабораційної діяльності є спільною для всіх її форм та характеризується виною у формі умислу (як прямого, так і непрямого), за якого особа:

1) усвідомлює суспільно небезпечний характер відповідного діяння, тобто здатність через надання допомоги державі-агресору спричинити шкоду взятим під охорону кримінального права цінностям, а саме – інтересам держави у частині забезпечення її національної безпеки;

2) передбачає неминучість або можливість спричинення такої шкоди;

3) бажає або свідомо припускає, що в результаті вчинення такого діяння може бути заподіяна шкода відповідному об'єктові посягання [6, с. 116].

Зазначена позиція також набула підтримки зі сторони Кравчука О.О. та Бондаренко М.С., які вважають, що суб'єктивна сторона колабораційної діяльності (ознака вини) характеризується прямим або непрямим умислом [7, с. 203].

Підтримуємо позицію, за якої деякі кримінальні правопорушення з формальним складом можуть вчинятись і з обома видами умислу, бо за будь-якої конструкції їх складу зміст умислу розкривається через внутрішнє ставлення особи до всіх зовнішніх ознак (включаючи об'єкт кримінального правопорушення, який завжди відбиває потенційну або реальну шкідливість діяння), і безпосередньо не зумовлюється типом використаної нормативної моделі. До прикладу: для тих громадян України, які у співпраці з ворогом

(окупантом) мають політико-ідеологічну мотивацію вчинення колабораційної діяльності характеризується прямим умислом; іншої категорії осіб, які діють із корисливих мотивів, вчинення таких дій більш властиве з непрямым умислом [6, с. 117].

Список використаних джерел:

1. Вереша Р.В. Поняття вини як елементу змісту кримінального права України : монографія. Київ : Атіка, 2005. 224 с.

2. Желік М.Б. Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди: кримінально-правова характеристика : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів. 2018. 258 с.

3. Куц В., Бондаренко О. Зміст вини у злочинах з формальним складом. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2009. № 3. С. 36-40.

4. Злочинна колаборація в умовах збройної агресії : практич. порадник з кримінально-правової оцінки та розмежування / за заг. ред. В.В. Малюка. Київ : Алерта, 2023. 312 с.

5. Яковюк І., Рубашенко М., Шульженко Н. Колабораційна діяльність (ст. 111-1 КК): загальний огляд та деякі законодавчі недоліки. Деокупація. Юридичний фронт: матеріали Міжнародного експертного круглого столу (Київ, 18 березня 2022 р.) / Державний торговельно-економічний університет, Українська асоціація порівняльного правознавства, Українська асоціація міжнародного права, Асоціація реінтеграції Криму; упоряд. і наук. ред. О. В. Кресін. Київ : Держ. торг.-екон. ун-т, 2022. 224 с.

6. Новели кримінального законодавства України, прийняті в умовах воєнного стану : наук.-практ. комент. / А.А. Вознюк, О.О. Дудоров, Р.О. Мовчан, С.С. Чернявський та ін.; за ред. А.А. Вознюка, Р.О. Мовчана, В.В. Чернея. Київ, Норма права, 2022. 278 с.

7. Кравчук О., Бондаренко М. Колабораційна діяльність: науково-практичний коментар до нової статті 111-1 КК. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 3. С. 198 – 204.